

Ze zien veel meer dan je denkt

Opeens hangen er overal in de universiteits-
gebouwen slimme camera's. Experts maken
zich zorgen om privacy en de beveiliging.
'Hier is niet goed over nagedacht.'

4

Vijf masters bij psychologie krijgen numerus fixus

Het psychologiebestuur heeft een numerus fixus aangevraagd voor de vijf klinische masters. Ook zijn de pre-masters stopgezet.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN

De numerus fixus komt, als alles goed gaat, in 2023. Er zijn sinds vorige maand noodmaatregelen genomen om de grote instroom te beperken, zoals een ontmoedigingsbeleid en strengere toelatingseisen voor bepaalde tracks. Een numerus fixus instellen kost meer tijd, maar de procedures zijn in werking gezet.

‘Om de onderwijskwaliteit blijvend te waarborgen is het noodzakelijk dit aantal meer structureel te kunnen reguleren’, schrijft het instituutsbestuur in de aanvraag. ‘Ook met het oog op de schaarse klinische stageplaatsen is het niet verstandig om de master onbeperkt te laten groeien. We vinden dat we als bestuur zelf ook een verantwoordelijkheid moeten nemen om studenten te beschermen.’

De premaster voor klinische masteropleidingen is ook stopgezet. Dat is een tijdelijke maatregel, die ook te maken heeft met de aanvraag voor een fixus. Als er in 2023 namelijk maar een beperkt aantal mensen aan de master mogen beginnen, kunnen degenen die volgend jaar een premaster doen, niet gegarandeerd een plek krijgen.

‘Deze ingreep nu is noodzakelijk in de voorbereidingen op het weer hanteerbaar maken van de instroom in de klinische richtingen en ter bescherming van studenten die de conse-

quenties van nu een premaster starten onmogelijk kunnen overzien’, schrijft het bestuur. Voor de master Klinische Psychologie was de premaster al eerder dichtgegooid. Dat is niet goed voor de toegankelijkheid van het onderwijs, dus het gaat om een tijdelijke maatregel. In de wetgeving is er geen regelgeving over capaciteitsbeperking bij premasters. Het zijn namelijk geen opleidingen, dus een fixus aanvragen kan niet zomaar. ‘Het Instituutsbestuur is in overleg op zoek naar een manier om de premasterroute, met een beperkte instroom, weer open te stellen zodra er duidelijkheid is over hoe dit mogelijk gemaakt kan worden.’

De klinische psychologiemasters kampen al langer met problemen, omdat er zoveel aanmeldingen zijn. Anderhalf jaar geleden werd de master Klinische Psychologie overspoeld met nieuwe studenten. Toen het bestuur daar maatregelen nam om de instroom te beperken, ontstond er een ‘waterbed effect’, waardoor het aantal aanmeldingen bij de

andere specialisaties verdubbelde. ‘De master psychologie kent op dit moment met meer dan 500 studenten bij de septemberstart en nog eens ruim 150 in februari al de hoogste instroom van alle masterprogramma’s van Universiteit Leiden’, schrijft het bestuur.

‘Een verdere toename is ook voor de organisatie zeer belastend wat weer zijn weerslag heeft op de situatie voor studenten, de kwaliteit van het onderwijs komt in het gedrang. Er zitten grenzen aan de groei.’

‘Er zitten grenzen aan de groei’

Rechtenstudenten blijven massaal thuis

Een groot deel van de studenten komt niet naar de colleges. Dit leidt tot grote ergernis bij docenten. Bovendien bestond het probleem ook al voor corona. ‘De tijd van vrijheid en blijheid is echt voorbij.’

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO TACO VAN DER EER

‘Eerst smeken studenten om fysiek onderwijs, en als dat weer kan, komen ze niet’

‘Ons secretariaat houdt al heel lang het werkgroeponderwijs bij’, zei Kelly Pitcher, universitair docent strafrecht, tijdens de faculteitsraadsvergadering.

‘We hebben dit jaar meer dan 800 aanmeldingen gehad voor de werkcolleges. De hele zomer wordt dan in de gaten gehouden dat iedereen een plekje kan krijgen.’ En dat is een hele puzzel, aldus Pitcher. ‘Moeten er meer groepen komen? Hoe zorgen we ervoor dat er niet te veel studenten bij elkaar komen te zitten? Dan blijkt vervolgens in de eerste week van het collegejaar dat er minder dan 400 studenten komen opdagen. Dat zorgt voor veel frustratie bij docenten.’

Opvallend genoeg is het wegblijven niet uitsluitend het gevolg van corona. Pitchers cijfers zijn vergelijkbaar met die van de jaren daarvoor.

Ook studenten in de raad herkenden het beeld van thuisblijvers.

‘Bij mijn mastervak inkomstenbelasting hadden veertig studenten zich aangemeld voor de werkgroep’, aldus Volkert van der Gun van studentenpartij LSP. ‘Er zaten er vijftien in het college, en dan gaat het over het begin van het collegejaar.’

Blijkbaar vinden veel studenten thuis studeren wel prima, constateerde hij. ‘Ik denk dat de arbeidsvreugde voor docenten wel wat hoger is als studenten wel fysiek aanwezig zijn.’ Ook Van der Gun had al voor corona gezien dat er weinig animo was. ‘Deze tendens was al eerder zichtbaar. Gaat het bestuur iets aan de afwezigheid doen?’

Personeelsraadslid Gelijk Molier noemde de gebrekkige belangstelling ‘opmerkelijk’, zeker omdat er veel nieuws is over studenten die het moeilijk hebben en eenzaam zijn. Er werd haast ‘gesmeekt’ om fysiek onderwijs. ‘Als het dan kan, dan komen ze niet. Is het dan allemaal wel zo erg?’

Decaan Joanne van der Leun reageerde daar meteen op: ‘Beste Gelijk, het is een veel te voorbarige conclusie dat als de helft thuisblijft het niet zo erg is gesteld met het welzijn van studenten. Er is keihard aangetoond dat er een probleem is.’ Molier liet weten dat niet te willen bagatelliseren. ‘Mocht die indruk zijn gewekt, dan neem ik dat terug. Ik vind het eerder opmerkelijk. Ik bedoel juist: zijn de studenten die wel komen, ook de personen die het moeilijk hebben? Daar moeten we zicht op zien te krijgen.’ Om dat te achterhalen ‘gaan we in gesprek met studenten’, reageerde Van der Leun. ‘Heel veel studenten wonen ook thuis, want de colleges waren online’, merkte Mante Kaaks

van studentenpartij ONS op.

‘Die hebben nu er weer fysiek onderwijs is niet zomaar een kamer. Dat kan ook een reden zijn.’ Van der Leun: ‘Dat is ook weer een deel van het hele verhaal.’

Maar los van de gevolgen van corona, vond het rechtenbestuur dat de opkomst moet stijgen. ‘Wij zijn geen organisatie voor afstandsonderwijs’, aldus Van der Leun. ‘Bij een opleiding hoort gewoon fysieke aanwezigheid. We moeten wat dat betreft stappen nemen, dat lijkt me helder. Maar welke, daar moeten we het nog over hebben.’

Het is een gedragskwestie, vulde Mirjam Sombroek van het rechtenbestuur aan. ‘En ook niet alle studenten realiseren zich wat de meerwaarde is van fysiek onderwijs. Als je dat goed uitlegt, scheelt dat. Ze betalen er tenslotte ook voor.’

In het eerste jaar moeten studenten verplicht aanwezig zijn. Is dat dan ook een oplossing voor vakken in bachelor II en III en de master? Het bestuur gaf daar geen uitsluitend over maar voor portefeuillehouder onderwijs Ton Liefwaard was de maat vol.

‘We moeten duidelijker maken wat we verwachten van studenten als ze bij ons willen studeren. De organisatie van de faculteit is gigantisch. De werkdruk is heel hoog. Het is dan echt heel problematisch als mensen niet komen. Wat mij betreft is de tijd van vrijheid en blijheid voorbij.’

Bij studenten die niet naar de universiteit komen, is het risico op slechte resultaten ook groter, stelde hij. ‘Dat is een groot probleem voor het studentenwelzijn én voor het rendement van de opleiding.’

Mijn bibliotheek van verdwenen boeken blijft maar groeien

Ik heb het concentratievermogen van iemand die met het internet is opgegroeid. Dat is niet best, want ik ben niet met het internet opgegroeid.

Meestal uit mijn zwakteit van geest zich in een onverantwoord hoog aantal openstaande tabbladen over de meest uiteenlopende onderwerpen. Heel af en toe dient het een nuttiger doel, zoals dat tabblad op mijn tekstverwerker dat standaard openstaat en waarin ik te pas en te onpas alle boeken noteer die er tijdens de Koryō periode (918-1392) op het Koreaanse schiereiland (het onderwerp van mijn proefschrift) waren maar ergens onderweg naar nu verloren zijn geraakt.

Dat zijn er meer dan je denkt. Iedere Koryō-historicus weet met hoe belachelijk weinig bronnen je werkt: minder dan een gevulde Billy voor een periode van vijfhonderd jaar. Dat is geen kwestie van luiheid uit de periode zelf. Er is genoeg geschreven, maar een combinatie van natte zomers en winters, binnenvallend gespuis (die de weg naar de archieven altijd opvallend goed leken te kennen), een puriteinse en soms ook destructieve (of is dat een tautologie?) staat na 1392 en vooral ook een koloniale periode waarin alles van waarde weerloos was en naar Japan werd meegenomen en daar wellicht nog is, heeft voor zo’n slecht gevulde boekenkast gezorgd.

Elke keer als ik in een bron een titel van een verloren gegaan boek zie, schiet er eerst een flits van opwinding door me heen om snel plaats te maken voor berustende teleurstelling gemengd met nostalgie voor een voorbij tijd die ik alleen maar uit geschriften ken.

Mijn bibliografie van verdwenen boeken is nu tientallen titels lang en bevat gedroemde historische schatten als de *Oude geschiedenissen van de Drie Koninkrijken*. De nieuwere *Geschiedenissen van de Drie Koninkrijken* (pas uit 1146) is overigens wel overgeleverd, maar staat ideologisch enigszins in kwade reuk. Daar heeft de verdwenen of misschien zelfs nooit geschreven *Oude geschiedenissen van de Drie Koninkrijken* geen last van. Het niet-gelezen-zijn verheft het boek namelijk boven alle verdenking.

Andere niet te versmaden titels omvatten *De geschriften van Jade Draak* (de verzamelde werken van een mysterieuze negende-eeuwse geomantier en Sōn (=Zen)-monnik), *De geheimen van de Godenkroniek* en mijn persoonlijk favoriet *Optekeningen van geomantische ingrepen om te voorkomen en te verhelpen*.

Een genre dat me ook altijd vermag te fascineren is dat van de geheime technieken en genealogieën van ritueel specialisten, waarover in Koryō zelf al geheimzinnig werd gedaan. Stel je eens voor! Mijn toch al zo makkelijk afgeleide geest springt heerlijkt van titel naar titel, de een nog verlokkelijker en potentieel verhelderder dan de andere.

Maar dan slaat de koude werkelijkheid onverbiddelijk toe. Mijn tabblad met verloren boeken is het bibliologische equivalent van een dodenakker.

Toch laten de voor altijd ontoegankelijk geworden werelden me niet los. Deels is dat professionele methodologische zorg. Hoe kunnen we ooit met droge ogen beweren iets van Koryō te weten als we het merendeel van de boeken die men toen las en citeerde nooit zullen lezen? Hoe reconstrueerbaar is de wereld van een Koryō-geleerde als we misschien een procent van de boeken die hij *qualitate qua* las kunnen inzien? Maar deels is het ook intellectueel romantisme, de zucht van boekenrupsje-nooit-genog naar altijd meer, de ervijand van de terecht afstandelijke wetenschappelijke beschouwing.

Soms slaat mijn nostalgie bij het doorlezen van mijn dodenakker op de toekomst. Geïnspireerd door de ultieme leegheid en het cynische wegkijken van urgente problematiek in de al dan niet-strategische plannenmakerij voor het WO neem ik vast een voorschot op dat moment waarop ik met verlangen zal terugkijken op een tijd waarin de geesteswetenschappen nog de ruimte hadden om, al was het maar in een verwaalde tekstwerkerstab, een bibliografie van verdwenen werken op te stellen. Wat zou ik toch graag de *Verzamelde redestukken uit de Drie Han* eens doorbladeren om met eigen ogen te zien waarover de Koryōanen elkaar nu de tent uitvochten.

‘Na een flits van opwinding volgt teleurstelling gemengd met nostalgie’

Ze hangen overal en zien alles

Tijdens de lockdown heeft de universiteit bij alle ingangen van gebouwen en collegezalen slimme camera's opgehangen. Die zijn bedoeld om personen te tellen, maar ze kunnen veel meer. Experts maken zich zorgen. 'Een boete zou erg pijnlijk zijn.'

DOOR **ANOUSHKA KLOOSTERMAN** EN **MARK REID**

voor de informatievoorziening inzake het zalengebruik in het licht van de maatregelen vanwege de coronacrisis.'

De universiteitsraad is bezorgd over de privacy, maar laat zich geruststellen door het college. Er worden namelijk 'geen persoonsgegevens vastgelegd', zegt het bestuur. Het systeem wordt namelijk 'gevoed door zogenaamde "3D-visualisatie"', en die levert 'kengetallen op die in het dashboard worden gebruikt'.

Zo gebeurt het dat de universiteit, als de deuren vanwege de lockdown nog gesloten zijn, 350 slimme camera's aanschaft à 600 euro per stuk. Ze worden meteen geplaatst bij de ingangen van universitaire gebouwen om bezoekersaantallen bij te houden. Sinds 'medio 2021' hangen ze voor de deur van elke collegezaal.

Classroom scanners, noemt universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke ze na vragen van *Mare*. 'Deze personentellers registreren uitsluitend aantallen, er worden geen andere gegevens vastgelegd, dus geen persoonskenmerken geregistreerd of opgeslagen.' De term 'classroom scanners' komt kennelijk van de universiteit zelf, want die is verder nergens terug te vinden.

Het zijn camera's van de Zwitserse fabrikant Xovis, en die kunnen veel meer dan tellen. De camera'sensoren zijn uitgerust met kunstmatige intelligentie die de beelden constant analyseert. Naast tellen, kunnen ze looproutes volgen van de voorbijgangers, hun lengtes weergeven,

inschatten hoe oud personen zijn, wat hun geslacht of humeur is, en zelfs kijken of iemand een gezichtsmasker draagt. Die data maken uitgebreide analyses mogelijk. Soortgelijke camera's hangen bijvoorbeeld ook op vliegelden, waar de analyses worden gebruikt om wachttijden te verminderen. In winkels analyseren ze of en hoe lang klanten naar reclame kijken en op welk moment ze beslissen iets te kopen. Sinds de pandemie moedigt Xovis potentiële kopers aan om de scanners in te zetten om te handhaven op social distancing, en hebben ze mondkapjesdetectie geïntroduceerd. Kortom, de universiteit mag het 'personentellers' noemen, de fabrikant gebruikt een andere slogan: 'Way more than people counting.'

2. Volledig anoniem of een live-feed
Inmiddels hangen de onopvallende kastjes op elke faculteit, inclusief Den Haag. Alleen het Leids Universitair Medisch Centrum heeft ze niet. In de behuizing zitten twee ronde openingen met daarachter een camera. Niemand kan onopge-

'Als je zo'n overkill-systeem koopt, heb je de morele plicht om vertrouwenwekkende maatregelen te nemen'

merkt onder de sensor doorlopen. Een gang in het Kamerlingh Onnes-gebouw, waar de Rechtenfaculteit zit, is bijzonder goed uitgerust. Om de paar meter, boven iedere deur van een werkgroepzaal, hangt een Xovis-sensor. Het plafond is hoog, ongeveer vier meter. Volgens de fabrikant kan elke camera vanaf die hoogte een gebied in de gaten houden van 7,50 bij 4,20 meter. Met alle camera's bij elkaar is dat goed genoeg om de lange gang bijna volledig in beeld te houden. In tegenstelling tot wat de universiteit beweert, zijn de scanners niet zo afgesteld dat ze uitsluitend aantallen weergeven. Dat zit zo: de camera maakt eerst een videobeeld van de omgeving, de kunstmatige intelligentie filtert er vervolgens data uit: man, vrouw, kind, werknemer, lengte, looproute. De hoeveelheid data die de gebruiker te zien krijgt, en hoe anoniem, hangt af van de instellingen. Er zijn vier niveaus, van 0 t/m 3: op het hoogste veiligheidsniveau (3) ziet de gebruiker alleen gegevens over het aantal voorbijgangers, volledig anoniem. Op de iets lagere niveaus ziet de gebruiker abstracte bolletjes bewegen met bijvoorbeeld informatie over lengte of leeftijd. Op het laagste level (0) zijn er geen beperkingen en ge-

ven de sensoren een livefeed van de camerabeelden, waarop personen duidelijk herkenbaar te zien zijn. De universiteit laat weten dat de camera's op 'niveau 1' zijn afgesteld, het een-na-laagste level. 'Zodat mensen niet herkenbaar zijn en uitsluitend als silhouetten geregistreerd worden', zegt Van Overbeeke. 'De universiteit garandeert dat zij geen specifieke kenmerken van personen registreert.' Volgens haar wordt dit 'geborgd op elk privacyniveau van de scanners, zowel het laagste (0) als het hoogste (3)'. Wie het systeem wil aanpassen naar een lager niveau, en dus meer informatie wil verzamelen, heeft daarvoor een zogeheten 'master key' nodig. De universiteit laat aan *Mare* weten dat het Universitair Facilitair Bedrijf het systeem beheert, maar niet de master key bezit. 'Uitsluitend de leverancier kan de privacy-instellingen aanpassen en doet dit uitsluitend in opdracht van de universiteit.'

3. Slechte en achterhaalde beveiliging
Als een systeem in staat is grote hoeveelheden data binnen te harken, moet de beveiliging op orde zijn. Dat is hier niet het geval. De inlogpagina van de camera's was tot vorige week de eerste hit op Google voor wie 'Xovis Universiteit Leiden' intikte. Na vragen van *Mare* is de pagina afgeschermd. Deze niet-beschermde pagina, die alleen met

een wachtwoord beveiligd leek te zijn, gaf toegang tot de gegevens die de camera's verzamelen, maar mogelijk ook tot verschillende privacy-instellingen. *Mare* vroeg ethisch hacker Sijmen Ruwhof de pagina te bekijken. 'Dit soort beheerders-inlogschermpjes horen absoluut niet via openbaar internet benaderbaar te zijn, net zoals reguliere camerabeveiliging dat ook niet is', reageert hij. 'Omdat het systeem http (geen slotje, *red.*) in plaats van het veilige https (mèt slotje, *red.*) gebruikt, gaat het wachtwoord dat je invult onversleuteld en dus leesbaar over het internet, via alle tussenstations van jouw computer naar de server van de universiteit. Van een professionele instelling is dat erg onverstandig, dat hoort gewoon echt niet meer. Het lijkt een slecht geïmplementeerd systeem te zijn waar niet goed over is nagedacht.' Ook niet-ingelogde gebruikers kunnen via de pagina aardig wat informatie verzamelen. Zo zijn verschillende instellingen van de camera's af te lezen voor niet-ingelogde gebruikers (zie kader). En er staat ook een opvallende regel die meer verklaart over het niveau van de privacy-instellingen: '<privacy-mode> 0 </privacy-mode>'. ➤

Maar mag het ook?

Rondvliegende wachtwoorden

Uit onderzoek van Mare blijkt dat de digitale toegang tot de Xovis-sensoren verschillende veiligheidsproblemen met zich meebrengt.

Wie 'Xovis Universiteit Leiden' googelt, komt meteen uit bij het inlogscherm voor de administrator. Bij het openen van het inlogscherm verschijnt meteen een melding van de browser die een veiligheidsrisico detecteert. De pagina zou onveilig zijn omdat het gebruikt maakt van het oudere, onversleutelde http en niet het veiligere https. 'Voor een professionele instelling is dat erg onverstandig', aldus ethisch hacker Siymen Ruwhof. De html-code achter de pagina laat nog meer onzorgvuldigheden zien. Niet-ingelogde bezoekers kunnen uit de html van het inlogscherm al verschillende instellingen van het apparaat inzien. De temperatuur, de hoeveelheid licht die de sensor oppikt, en naar welke server de data gaan zijn open en bloot te lezen. In een gearchiveerde kopie van de inlogpagina uit augustus staat: '<privacy-mode>0</privacy-mode>'. Als dat inderdaad het actuele privacyniveau is van de Xovis-camera's zou dat betekenen dat in ieder geval op dat moment de camera's op het laagste, onbeperkte privacyniveau stonden. Volgens Xovis betekent dit: 'No restrictions. Live video image stream and tracked persons paths are shown.'

Uit verdere analyse bleek dat de inlogpagina zelfs het wachtwoord in versleutelde vorm laat zien aan niet-ingelogde gebruikers. Wie door de html bladerd, leest '<password enc="true">bxjF...' (ingekort om veiligheidsredenen). Even verderop in de code is ook te zien met welk algoritme dit versleutelde wachtwoord gemaakt is, wat de mogelijkheid biedt om het te kraken en toegang te krijgen tot het systeem. Door het gebruik van een zogenaemde salt op het wachtwoord is dat kraken weliswaar moeilijker, maar ook deze salt is in de code terug te vinden. Of de mastercode van het systeem ook op deze manier te achterhalen is, is niet duidelijk. Dit is volgens Ruwhof opnieuw een teken van onzorgvuldigheid: 'Het MD5-algoritme dat hier gebruikt wordt voor het opslaan van het wachtwoord staat al zo'n vijftien jaar bekend als echt onveilig. Dat het versleutelde wachtwoord door de server naar de gebruiker wordt gestuurd is bizar en zou nooit nodig moeten zijn als het systeem veilig was opgezet. De combinatie van deze twee zwakheden levert een ernstig beveiligingsrisico op.' In het kader van responsible disclosure heeft Mare deze risico's voor publicatie van dit artikel gemeld bij de universiteit die de inlogpagina's inmiddels heeft afgeschermd van het openbare internet. Het ICT Shared Service Centre laat aan Mare weten de veiligheidsrisico's laag in te schatten.

4. De morele plicht van een overkill-systeem

'Iedere verwerking van persoonsgegevens is een inbreuk op iemands privacy', zegt een woordvoerder van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). 'Daar moet je een wettelijke basis voor hebben, een "grondslag", in AVG-taal. Hoe groter de inbreuk op de privacy, hoe groter het belang moet zijn. Anders gezegd: het doel moet de middelen heiligen. Die afweging moet een organisatie van tevoren maken.' Als handhaver van de privacywet wil de AP niet ingaan op individuele casussen waar de instantie zelf geen onderzoek naar heeft gedaan. Maar de woordvoerder wil wel een algemene toelichting geven. 'Bij het volgen van mensen op grote schaal, ligt de lat erg hoog. En je moet je als organisatie ook altijd de vraag stellen: kan ik dit doel ook bereiken met minder zware middelen, dus zonder een grote inbreuk te doen op de privacy van mensen?' 'Het tellen van aanwezigheid lijkt me op zich een gerechtvaardigd doel', zegt Bart Jacobs, hooglearaar security, privacy & identity aan de Radboud Universiteit. 'Maar als de camera's meer functionaliteiten aan hebben staan, is dat illegaal.' Data-minimalisatie is een begrip in de privacy-wetgeving. Kortgezegd houdt het in dat een organisatie niet meer gegevens mag verzamelen dan strikt noodzakelijk is voor het beoogde doel. Wie wil weten hoeveel mensen er op een bepaald moment in een collegezaal zijn, hoeft dus niet

te weten of dat mannen of vrouwen zijn, en of ze blij kijken of niet. Dat soort bijvangst is niet toegestaan. Jacobs: 'Strikt juridisch gezien mag je een systeem gebruiken met meer functionaliteiten dan alleen personen tellen, zolang je de andere functies niet gebruikt. Maar als je zo'n overkill-systeem als dit aanschaft, vind ik dat je als universiteit op z'n minst de morele plicht hebt om daar maximaal vertrouwenwekkende maatregelen omheen te nemen. Bijvoorbeeld dat er regelmatig een onafhankelijke audit plaatsvindt. Ook moet duidelijk zijn wie, onder welke omstandigheden, de privacy-instellingen mag veranderen.' Die regels gelden ook als de beelden direct omgezet worden in data, zoals Xovis doet. 'Ook verwerkingen van persoonsgegevens 'op de sensor' zijn gewoon verwerkingen van persoonsgegevens', meldt de woordvoerder van AP. 'Wel kan het zo zijn dat door gegevens te anonimiseren op de sensor er een kleinere inbreuk op de privacy plaatsvindt dan bij centrale verwerking, en dat daardoor de afweging tussen de inbreuk en de opbrengst eerder uitvalt richting: het mag. Maar let wel: anonimiseren is heel moeilijk, vooral bij langdurige monitoring waar ook locatie en gedrag een belangrijke rol spelen. Daarnaast geldt dat er mogelijk toch een groot risico overblijft als de anonimisering op de sensor heel eenvoudig van afstand uit te schakelen is', aldus AP.

5. Gevoelige persoonsgegevens

Jacobs is het met de Autoriteit Persoonsgegevens eens dat de camera's persoonsgegevens verwerken. 'Zodra je op een moment in het proces herkenbaar beeld hebt, zijn er persoonsgegevens. En wat hier een rol bij speelt: volgens de wet bestaan er naast persoonsgegevens ook gevoelige persoonsgegevens, dat gaat over etniciteit, religie of gezondheid. Met camerabeeld kun je dat vaak al bepalen. Dus dit systeem doet ook aan verwerking van gevoelige persoonsgegevens. Dat moet met extra waarborgen omkleed zijn, vastgelegd in een DPIA.' Een DPIA, oftewel een *data protection impact assessment*, is een analyse die een organisatie moet uitvoeren voordat ze gegevens verwerken met een hoog privacyrisico. Volgens de Autoriteit Persoonsgegevens is er onder andere sprake van een hoog risico als je 'op grote schaal bijzondere persoonsgegevens verwerkt' of 'op grote schaal en systematisch mensen volgt in publiek toegankelijk gebied'. De onafhankelijke gegevensfunctionaris van de universiteit, Ricardo Catalan, is echter van oordeel dat een DPIA in dit geval niet nodig was. 'De camera's registreren slechts een fractie van een moment herkenbare beelden voordat de beelden omgezet worden tot onherkenbare beelden (silhouetten). Vervolgens worden de onherkenbare beelden doorgestuurd voor verdere verwerking. Dat valt allemaal onder de overeenkomst

'Het tellen van aanwezigheid lijkt een gerechtvaardigd doel, maar als de camera's meer functionaliteit aan hebben staan, is dat illegaal'

die de universiteit heeft afgesloten met de leverancier.' Volgens hem is het risico dat hackers de beelden voor anonimiseren ontvreemden zeer klein. Bovendien zou 'de impact beperkt zijn' voor de gefilmde personen. 'De universiteit is een open instelling en de ingang van een gebouw met collegen is vrij toegankelijk.' Wel heeft hij geadviseerd om een verwerkersverklaring op te stellen. De universiteit wil echter geen inzage geven in het enige document waarin afspraken over de dataverwerking zijn vastgelegd. 'Het is niet gebruikelijk om zo'n overeenkomst te delen, onder andere vanwege veiligheidsaspecten', zegt woordvoerder Van Overbeeke. 'In principe staat in de overeenkomsten dat de externe partij in opdracht van de universiteit persoonsgegevens verwerkt en dat deze voor geen enkel ander doel mogen worden gebruikt, behalve op instructie van de universiteit. Andere afspraken betreffen de locatie van opslag (in de EU waar mogelijk), bewaartermijnen, hulp bij incidenten, afspraken bij datalekken, et cetera.'

6. Boete zou pijnlijk zijn

'Als de camera's meer functionaliteit aan hebben staan dan nodig, is het illegaal', zegt Jacobs. Als de Autoriteit Persoonsgegevens daarop gaat handhaven kan dat tot een grote boete leiden. Sterker nog, iedere student of medewerker kan

bij de AP een handhavingsverzoek indienen. 'Zo'n boete zou erg pijnlijk zijn voor de universiteit.' Waarom kiest de universiteit voor een superslim en duur systeem als dat niet mag worden gebruikt? Volgens Van Overbeeke zijn er 'de afgelopen jaren betrouwbaarheidstesten uitgevoerd' om mensen te tellen. 'Er is getest met infrarood-scanners en methodieken om wifisignalen of CO₂-waarden te vertalen naar het aantal aanwezigen. De uitkomsten bleken onvoldoende betrouwbaar. Uiteindelijk bleken de huidige scanners het meest betrouwbaar.' De camera's hangen er een jaar. Desondanks besloot de universiteit pas deze week medewerkers en studenten op de hoogte te stellen. Een jaar na dato, terwijl Mare wachtte op wederhoor voor dit artikel, verscheen er dinsdagavond opeens een bericht op de site: 'Nu in de afgelopen weken al de scanners op de juiste plek zijn opgehangen, willen we je graag informeren over deze dienstverlening.' Op de vraag waarom de camera's niet op de meeste anonieme beveiligingsstand staan, liet Van Overbeeke weten: 'Nu alle installatie- en kalibratiewerkzaamheden afgerond zijn, gaat de universiteit onderzoeken of het volgende privacyniveau (2) geen negatieve invloed heeft op de betrouwbaarheid van de tellingen.' <

Een retourtje roofofst

Steeds meer landen geven koloniale roofofst terug aan het land van herkomst. Maar de gerechtelijke procedures zijn ingewikkeld, weet jurist Evelien Campfens. ‘Je loopt tegen heel veel problemen aan.’

DOOR VINCENT BONGERS

In de eetzaal van het Jesus College van Cambridge University werd een bronzen haan tentoongesteld. Het beeld, de zogeheten ‘Okukor’, was in 1905 door de vader van een student cadeau gedaan en groeide uit tot een van de symbolen van het prestigieuze college. In 2016 werd het beeld echter het middelpunt van een studentenprotest. Aan de haan kleefde namelijk bloed. ‘De Okukor is een van de vele zogeheten *Benin Bronzes*’, vertelt Evelien Campfens, die promoveerde op een onderzoek naar de juridische aspecten van roofofst. ‘Het gaat om duizenden voorwerpen, die in 1897 door de Engelsen zijn meegeroofd uit het paleis van Benin. ‘In 1885 werd Afrika grotendeels opgedeeld onder Europese koloniale machten, onder het mom dat het “*terra nullius*” was – aan niemand toebehoorde – waarbij de regel werd gehanteerd dat geclaimde gebieden onder effectieve controle van de koloniale macht moesten worden gebracht. Een aantal Afrikaanse koningen verzetten zich hier natuurlijk tegen. Dat gold ook voor de vorst (de ‘Oba’) van Benin, een koninkrijk dat nu in Nigeria ligt. Hij gaf geen gehoor aan een opdracht van de Engelsen en er volgde een strafexpeditie waarbij het paleis werd platgebrand en vrijwel alle eeuwenoude kunst werd meegenomen en over de wereld verspreid is geraakt.’ De geroofde haan kwam terecht in Cambridge. George William Neville, een aristocraat met een functie in het Britse koloniale bestuur, nam in 1897 het beeld (en vele andere) mee naar Groot-Brittannië en schonk het aan Jesus College. ‘Een aantal studenten heeft zich in 2016 verdiept in de geschiedenis van het college en de herkomst van de haan’, vertelt Campfens. ‘Zij hebben het onrecht aan de kaak gesteld en gepleit voor teruggave.’ Na protesten besloot het college het beeld niet meer tentoon te stellen, maar studenten en medewerkers vonden dat niet voldoende. De Okukor moest terug. ‘Zij stonden aan de wieg van de dialoog die toen tot stand is gekomen met de Nigeriaanse autoriteiten.’ En een paar weken geleden is de haan officieel teruggave aan Nigeria. Het is geen toeval dat juist studenten de impuls gaven voor de discussie over koloniale roofofst. ‘Dit thema leeft bij jonge mensen in een multiculturele samenleving. Het is uiteindelijk een kwestie van identiteit, zeker voor een nieuwe generatie met wortels in de landen van herkomst. Wie ben ik, wat is de cultuur van mijn voorouders en waarom zijn de mooiste voorwerpen eigenlijk in Europa?’

Roofofst duikt ook steeds meer op in populaire cultuur. ‘In superheldenepos *Black Panther* (2018) wordt een in de negentiende eeuw geroofde strijdbijl uit het fictieve Afrikaanse land Wakanda, teruggeroofd uit een Brits museum.’ De teruggave van de haan aan Nigeria, was een individueel besluit van Jesus College. Maar vooral sinds 2017 stellen ook Westerse regeringen zich anders op over koloniale roofofst. ‘Toen doorbrak de Franse president Macron een taboe door in een speech in Burkina Faso te zeggen dat het niet langer acceptabel is dat 90 procent van het Afrikaanse culturele erfgoed zich in Westerse collecties bevindt. De jeugd in Afrika heeft recht op toegang tot de eigen cultuur. Hij zegde daarin toe een beleid te ontwikkelen om die voorwerpen terug te geven.’ Maar ook in Nederland werd actie ondernomen. Museum Volkenkunde in Leiden - dat ook Benin bronzen beelden in zijn collectie heeft - kwam in 2019, net als andere musea, met richtlijnen voor het ruimhartiger teruggeven van geroofde koloniale kunst. Maar veel voorwerpen zijn in bezit van de staat. De regering heeft vervolgens een commissie ingesteld die minister Van Engelshoven van Cultuur heeft geadviseerd beleid op te stellen dat teruggave van geroofde cultuurobjecten aan de landen van herkomst mogelijk maakt. ‘De beslissing daarover ligt stil omdat het kabinet demissionair is.’ Campfens deed in haar dissertatie onderzoek naar de ontwikkelingen van het recht rond roofofst. ‘Vaak wordt gesteld dat er geen internationale rechtsnormen zijn voor oudere gevallen. Daar ben ik het niet helemaal mee eens. Het verbod op kunstroof ten tijde van oorlog of bezetting is al heel oud. De Leidse jurist Hugo de Groot was de grondlegger van het volkeren- en internationaal recht en hij stelde al in de zeventiende eeuw dat kunstvoorwerpen een beschermde positie hadden. Die vormden een uitzondering op het recht op plunderen, waarvoor hij verwees naar eerdere ideeën van de Grieken en Romeinen.’ Napoleon roofde tijdens zijn oorlogen veel cultuurobjecten. Na het staken van de strijd in 1815 waren er onderhandelingen tussen de Europese grootmachten over buitgemaakte kunstvoorwerpen. ‘Afgesproken werd dat restitutie van geroofde cultuurobjecten een algemeen geldend rechtsprincipe is. Geplunderde cultuurobjecten moesten worden teruggegeven aan de gemeenschap waar ze vandaan kwamen. De crux is dat dergelijke normen alleen gold voor zogenaamde “beschaafde volkeren”.’ Kunst die geroofd was door de nazi’s tijdens de Tweede Wereld-

Britten poseren in 1897 met geplunderde Benin Bronzen.

Een bronzen haan uit Benin. Foto Rijksmuseum

oorlog werd bijvoorbeeld op basis van territorialiteit teruggegeven aan de landen van herkomst, voor zover het al werd teruggevonden. ‘Dergelijke normen werden alleen niet toegepast op koloniale roofofst. Dat werd gezien als een categorie op zichzelf. Het idee was dat dergelijke cultuurobjecten universele waarde hebben en het best op hun plek zijn in onze (Westerse) musea.’ Dat idee is dus snel aan het veranderen. Maar wat kunnen landen doen om een voorwerp terug te krijgen? ‘Ze kunnen natuurlijk een rechtszaak beginnen, voor een internationaal hof bijvoorbeeld. Maar dat is wel problematisch als de basis voor zo’n claim een onrechtmatigheid in een ver verleden is. Je loopt tegen heel veel problemen aan.’ Er zijn wel steeds meer rechtsnormen bijgekomen en in ontwikkeling. ‘Het recht op toegang tot de eigen cultuur wordt steeds belangrijker. Ook zijn er speciale regelingen voor inheemse volkeren. Die hebben bijvoorbeeld een specifiek recht op teruggave, afhankelijk van de identiteitswaarde van de betreffende cultuurobjecten.’ Dit is vastgelegd in het United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (2007). Dat is geen bindend verdrag maar sommige bepalingen worden inmiddels wel erkend als bindend recht. ‘Het zijn normen die gelden in het internationale verkeer tussen staten. Landen moeten meewerken aan teruggave.’ Het gaat bij roofofst niet alleen om objecten uit koloniale tijden. Sommige kwesties leiden tot ingewikkelde internationale gerechtelijke procedures. ‘Er speelt bijvoorbeeld al jaren een rechtszaak rond een Chinees Boeddha-beeld met een mummie uit de elfde eeuw erin verscholen. Het beeld is heilig voor de herkomstgemeenschap, en is in 1995 is gestolen uit een tempel.’ Het werd aangetroffen in de handen van een Nederlandse

verzamelaar. ‘De twee Chinese dorpsgemeenschappen waar de tempel staat hebben toen in Nederland een rechtszaak aangespannen om het beeld terug te krijgen. De verzamelaar beweerde dat hij niet wist dat het geroofd was en dat het toen hij het verwierf heel gebruikelijk was om niet naar de herkomst van voorwerpen te vragen. Dat klopt, maar het was destijds natuurlijk ook al bekend dat dergelijke beelden vaak waren gestolen.’ De eigendomsclaim zou volgens Nederlands recht bovendien na twintig jaar zijn verjaard. ‘De Nederlandse rechter leek niet zo goed te weten wat hij met de zaak aan moest en in 2018 werd de claim inderdaad afgewezen.’ Maar dat is niet het einde van het verhaal. ‘De dorpsjes hadden namelijk ook in China een rechtszaak tegen de verzamelaar aangespannen. Het gaat hier om internationaal privaatrecht. Het is gestolen goed dat in een ander land opduikt. Meestal geldt dan het recht van het land waar het object zich bevindt. De Chinese rechter bepaalde eind vorig jaar dat onder die regel alleen niet het Nederlands recht van toepassing is, maar het Chinese: het beeld was immers in China toen het werd gestolen. Het behoort toe aan de dorpsgemeenschappen, aldus de rechter, en de Nederlandse collectionneur is veroordeeld tot afgifte. Ook in deze zaak speelt nog een hoger beroep.’ Wat de zaak nog wat ingewikkelder maakt: ‘De verzamelaar beweert dat hij het beeld niet meer heeft. Hij heeft het naar eigen zeggen inmiddels geruild. Het is een typisch geval waaruit blijkt dat het lokaal geldende eigendomsrecht alleen vaak geen afdoende antwoord heeft. Universeel geldende mensenrechten kunnen een brugfunctie hebben om tot rechtvaardigere oplossingen te komen.’

Evelien Campfens, *Cross-border claims to cultural objects. Property or heritage?* Promotie was 11 november

Het Krimgoud-dilemma: waar moet het heen?

Het juridische getouwtrek over cultuurobjecten kan heel ingewikkeld worden. In 2014 was er in het Amsterdamse Allard Piersonmuseum de tentoonstelling ‘De Krim - Goud en Geheimen van de Zwarte Zee’ met 500 voorwerpen die waren geleend van musea op de Krim. Dat was Oekraïens grondgebied, maar het schiereiland werd dat jaar geannexeerd door Rusland - iets wat niet wordt erkend door onder meer Nederland. Sindsdien woedt er een strijd voor de rechter over de kunstschatten. De staat Oekraïne claimt de voorwerpen, de Krim-musea doen dat ook. De vraag is: waar moeten ze heen? ‘De uitspraak van de rechter zowel in eerste als in tweede aanleg was: terug naar Oekraïne, niet naar de Krim-musea’, zegt Campfens. ‘Er volgt waarschijnlijk nog een cassatie bij de Hoge Raad. Ik heb wel kritiek op de uitspraak. In dit soort zaken gaat het om cultuurvoorwerpen en die kunnen niet zomaar gelijkgesteld worden met staatseigendommen, en de belangen die spelen zijn niet alleen maar interstatelijk of politiek. Wat mij betreft zouden culturele belangen de doorslag moeten geven, iets wat steeds meer wordt erkend in het internationale cultuurobjectenrecht. Je moet dan telkens kijken welke erfgoedbelangen spelen. ‘In dit geval gaat het om archeologische voorwerpen als een Chinees lakdoosje en Griekse sieraden die op de Krim zijn gevonden en daar altijd zijn bewaard. De tentoonstelling ging over de positie van de Krim als onderdeel van de Zijderoute, waar in de loop van de geschiedenis vele culturen zich vestigden en de dienst uitmaakten. ‘Wat mij betreft geldt voor dergelijke voorwerpen het territorialiteitsbeginsel en niet het nationaliteitsbeginsel. Het belang van de musea en de bevolking op de Krim wordt onvoldoende in acht genomen door teruggave aan Kiev. Het is een ongelooflijk heikele kwestie, waarbij politieke belangen onmiskenbaar een grote rol spelen. Toch ben ik er voorstander van dat de voorwerpen naar de musea teruggaan - wat overigens iets heel anders is dan teruggave aan Rusland uiteraard.’

‘Universele mensenrechten kunnen tot rechtvaardigere oplossingen leiden’

Kiezen of kaasschaaf: hoe maak je plannen zonder geld?

Het bestuur van Geesteswetenschappen presenteerde een strategisch plan voor de periode 2022-2027. 'Zoals het er nu staat, is het te rooskleurig.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

De faculteiten Geesteswetenschappen hebben het moeilijk. De financiering van onderzoek staat onder druk, terwijl de werkdruk onder de medewerkers torenhoog oploopt. Bij de Leidse faculteit is dat niet anders. In een nieuw strategisch plan schetst de faculteit in vijf punten de ambities voor de komende jaren (zie kader). 'Ik lees prachtige doelstellingen waarmee je het alleen maar eens kan zijn', zei raadslid Adriaan Rademaker, toen het plan werd besproken in de faculteitsraad. 'Maar hebben we te weinig middelen om alles optimaal te kunnen doen. Ik mis hoe we keuzes maken. Gaan we met de kaasschaaf te werk? Of sommige doelen minder doen en andere meer?' Een 'valide punt', vond decaan Mark Rutgers. 'We zitten met smart te wachten op ondersteuning uit Den Haag voor ons onderzoek en onderwijs. We moeten bekijken welke punten we wel en niet kunnen doen, ook met het oog op werkdruk.' Inhoudelijk was er vooral kritiek op het punt van loopbaanontwikkeling. 'We zagen laatst in de begroting dat er nauwelijks carrièremogelijk is wat betreft groeien in functies of salaris', zei raadslid Claartje Levelt. 'Op 128 universitair docenten kan er misschien één ooit universitair hoofddocent worden. Wat is die carrière dan, hoe definieer je die? Zoals het er nu staat, vind ik het te rooskleurig.' Raadslid Jan Frans van Dijkhuizen viel over de formulering dat 'de metriek van onderzoeksoutput de onderwijsprestaties niet mag overschaduwen'. 'Ik vind het verullend. Output is namelijk helemaal niet belangrijk in een loopbaan. Wat telt is funding: je maakt carrière door grote onderzoeksprojecten binnen te halen.

De strategie van Geesteswetenschappen in vijf punten

De faculteit Geesteswetenschappen heeft een facultair strategisch plan geschreven voor de periode 2022-2027, waarbij 'verschillende uitdagingen in het verschiep' liggen. 'Het veld van onderzoeksfinanciering wordt almaar competitiever en dat veroorzaakt spanningen op het gebied van personeelsbeleid en individuele loopbaanontwikkeling', staat in het plan. 'Het aantal studenten blijft toenemen en dat vergt meer tijd van de medewerkers, terwijl onderwijs nog altijd ondergewaardeerd blijft bij personeelsbeoordelingen.' Daar komt nog bij dat de waarde van geesteswetenschappelijk onderzoek 'vaak over het hoofd wordt gezien in een wereld die gedomineerd wordt door economische logica en technologische rationaliteit', aldus het plan. In vijf punten schetst de faculteit de ambities voor de komende jaren: De faculteit wil haar positie versterken binnen de internationale top van onderzoek en onderwijs, onder meer door nauwer samen te werken met andere onderzoekers binnen en buiten de universiteit en succesvoller te worden in fondsenwerving. Het brede onderwijsaanbod moet zoveel mogelijk worden behouden, al is de overheidsfinanciering voor kleine studies 'mogelijk onvoldoende om voortzetting in hun huidige vorm' te garanderen. 'Alle middelen om opleidingen in stand te houden, bijvoorbeeld door kleinere studies onder een breder la-

Je kunt wel vier baanbrekende boeken produceren, maar daar word je geen universitair hoofddocent mee. We blijven vasthouden aan de fictie dat je met onderzoeksoutput carrière kunt maken, maar dat is gewoon niet zo.' 'Het is zeker niet de bedoeling om dat te verhullen', reageerde Rutgers. 'Het is een serieus probleem waar we met NWO (Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek, red.) veel over in gesprek zijn. Ik zie echter zat universitair hoofddocenten die niet enorme beurzen hebben binnengehaald, maar echt verder komen met publicaties. Het probleem is dat we een beperkt aantal UHD- en hoogleraarposities hebben. Daar komt nog bij dat we in onze faculteit een geringe doorstroming hebben. Sommigen zitten twintig jaar op dezelfde plek. Dat is een extra probleem.' 'We moeten heel concreet worden over welke carrière je kunt maken binnen de universiteit', zei raadslid Rint Sybesma. 'Bij mijn instituut LIAS leidt dat tot heel veel commotie en misverstanden.' Ook noemde hij het 'gevaarlijk' om maatschappelijke impact van dezelfde plek. Dat is een extra probleem.' 'Niet alles wat we doen is in gelijke mate sexy en ook niet is van alles even makkelijk aan te tonen of het maatschappelijk relevant is.' Rutgers zei dat niet alleen de impact van onderzoek belangrijk is om mee te wegen, maar ook de mate waarin onderzoekers tijd steken in bijvoorbeeld het geven van lezingen. 'We vinden het ook belangrijk dat onze onderzoekers in de samenleving zichtbaar maken wat wij doen. Maar bijvoorbeeld dat punt in het plan niet goed duidelijk gemaakt, dus dat neem ik mee.' Raadslid Suzé Klok miste aandacht voor de ondersteunde staf. 'Er wordt met geen woord gerept over loopbaanontwikkeling voor hen. Dat vind ik best bijzonder, want we hebben er heel veel van.' Ook daar beloofde Rutgers nog naar te kijken. In een later stadium wordt het plan ter instemming voorgelegd aan de raad.

bel te verenigen of door nauwere samenwerking te organiseren met andere universiteiten, zullen moeten worden overwogen', staat in het plan. Studenten moeten beter worden voorbereid op carrièremogelijkheden, bijvoorbeeld door meer nadruk te leggen op 'Digital Humanities'. In onderwijs en onderzoek zal meer gebruik worden gemaakt van big data en het doorzoeken van gedigitaliseerde bronnen. Ook wordt digitale technologie zelf meer een onderzoeksobject, bijvoorbeeld door studenten de ethische kant ervan te laten onderzoeken. Om 'grotere diversiteit aan loopbaantrajecten te creëren' wil de faculteit 'persoonlijke ontwikkeling mogelijk maken en aanmoedigen'. Daarbij is het van belang dat docenten voldoende onderzoekstijd behouden. De faculteit zal zich 'blijven inspannen om voldoende en niet gefragmenteerde onderzoekstijd voor wetenschappelijk personeel veilig te stellen'. Tot slot moet het welzijn van al het personeel en de studenten verbeteren. Voor studenten wil ze blijven voortbouwen op initiatieven als het Caring Universities Project, de Well-being Weeks, POP Corners, studentmentoren en de aanstelling van een wellbeing officer. Voor al het personeel moet de werkdruk worden teruggebracht. Specifiek voor het wetenschappelijk personeel moet de verhouding tussen onderwijs, onderzoek en bestuurstaken terug in balans worden gebracht.

Toelage voor studenten met beperking gelijkgetrokken

De hoogte van de studietoelage voor studenten met een medische beperking verschilt nu nog per gemeente, maar vanaf januari wordt het overal gelijkgetrokken.

DOOR SUSAN WICHGERS

Voor studenten met een medische beperking stellen gemeenten een bedrag per maand beschikbaar, omdat zij vaak niet kunnen werken naast hun studie. Vanaf 2015 mochten gemeenten dat bedrag zelf bepalen, hoewel er wel een richtlijn was van 300 euro. Dat zorgde voor veel ongelijkheid: uit

een inventarisatie in april van de Landelijke Studentenvakbond en CNV jongeren bleek dat de bedragen uiteenliepen van 100 (Leiden) tot 334 euro per maand (Zwolle). Eerder al was er een wetswijziging aangenomen om die bedragen gelijk te trekken, maar die werd controversieel verklaard vanwege het demissionaire kabinet. PvdA en GroenLinks hebben onlangs een amendement ingediend waardoor het nu toch per 1 januari 2022 gaat gebeuren. Onder de nieuwe regeling krijgen alle studenten met een functiebeperking van 18 jaar en ouder 150 euro, en 300 na hun 21^e. Goed nieuws voor de meeste studenten met een beperking, dus, al gaan ze er in Zwolle op achteruit.

Het protocol in grote lijnen

Proctoring mag niet zomaar worden ingezet. Het college van bestuur heeft bepaald dat dit alleen mag als alle andere toetsmethoden en toetsvormen niet mogelijk blijken te zijn, of wanneer het een online tentamen betreft dat als vrije keuze naast een andere tentamenvorm wordt aangeboden. Het college adviseert het faculteitsbestuur om in het facultair protocol ook nog twee aanvullende criteria op te nemen. Ten eerste zou proctoring moeten worden toegestaan als het een tentamen betreft dat aanvankelijk op locatie zou plaatsvinden, maar dat door nieuwe coronamaatregelen niet meer kan doorgaan en waarbij er geen tijd meer is om alternatieve tentamenvormen te overwegen. Ten tweede zou proctoring mogelijk moeten zijn voor het tentamineren van een individuele student of een groep studenten die vanwege corona-gerelateerde maatregelen niet in staat waren om naar de tentamenlocatie te reizen. De hardware waarmee de studenten het tentamen maken, moet beschikken over de volgende opname-opties: een webcam, microfoon, scherm-, muis- en toetsenbordactiviteit en web-verkeer. Ook is vastgelegd welke instellingen bij proctoring zijn toegestaan. Dat zijn een video-opname via de webcam, een audio-opname via de microfoon, opname van het computerscherm en registratie van het browsergebruik. Verder is het toegestaan een door de student getoonde LU-card of ov-kaart op te nemen en mag de kandidaat worden gevraagd om, voor aanvang van het tentamen, zijn of haar kamer te tonen ('intelligent scan'). Als de examinator alternatieve of aanvullende middelen wil inzetten, moet die daarvoor toestemming vragen aan het faculteitsbestuur. Het bestuur betreft daarbij het advies van de betreffende examencommissie en de privacy officer. De uiteindelijke beslissing om met proctoring te tentamineren ligt bij de faculteitsbesturen.

Waarom moet iedere faculteit dit apart regelen?

Waarom moeten alle faculteiten per se een eigen protocol opstellen, vroeg raadslid Jan Sleutels zich af. 'Waarom moet elke faculteit het wiel zelf uitvinden? Wijken die zo van elkaar af?' 'Dat heeft ons ook verbaasd', reageerde bestuurslid Mirjam de Baar. 'Studenten doen soms tentamens op verschillende faculteiten, dus die moeten nu aan verschillende protocollen worden gehouden. Dat is wel vreemd. De vice-decanen gaan dit terugkoppelen aan het Onderwijsberaad.' Universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeke laat desgevraagd weten dat er een verschil is tussen het universitaire en facultaire protocol. 'Het universitaire protocol legt hoofdzakelijk vast welke proctoringmiddelen toegestaan zijn, wat de rollen en verantwoordelijkheden van de faculteiten en examencommissies zijn en wat de rechten van studenten zijn. Het facultaire protocol geeft daar nadere invulling aan binnen de faculteit. Een faculteitsbestuur kan bijvoorbeeld besluiten om proctoring wel of niet toe te staan. Als het bestuur dit wel toestaat, dan moet dit volgens de spelregels van het universitaire protocol, en kan het faculteitsbestuur nadere invulling geven aan wat wel en niet mag.' 'Het universitaire protocol legt hoofdzakelijk vast welke proctoringmiddelen toegestaan zijn, wat de rollen en verantwoordelijkheden van de faculteiten en examencommissies zijn en wat de rechten van studenten zijn. Het facultaire protocol geeft daar nadere invulling aan binnen de faculteit. Een faculteitsbestuur kan bijvoorbeeld besluiten om proctoring wel of niet toe te staan. Als het bestuur dit wel toestaat, dan moet dit volgens de spelregels van het universitaire protocol, en kan het faculteitsbestuur nadere invulling geven aan wat wel en niet mag.'

Proctoring: iedereen moet zelf het wiel uitvinden

Alle faculteiten moeten van het college een protocol opstellen waarin ze vastleggen onder welke omstandigheden proctoring mag worden ingezet bij tentamens. Bij Geesteswetenschappen klonk nog de nodige kritiek.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
ILLUSTRATIE JOOST MARCELLIS

Er bestaat al langer een universitair protocol omtrent proctoring, maar afgelopen juni gaf het college van bestuur alle faculteiten de opdracht er ook een op te stellen op facultair niveau (zie kaders). Daarin moet duidelijk zijn geformuleerd onder welke omstandigheden de inzet van proctoring bij tentamens is geoorloofd. De faculteit Geesteswetenschappen heeft dat protocol al af. Daarin is ook advies verwerkt van de opleidings- en examencommissies. Tijdens de laatste raadsvergadering werd het protocol ter instemming voorgelegd aan de faculteitsraad. Die had een aantal kritiekpunten. Jeppe Bandringa van studentenpartij LVS was niet blij met de zogeheten 'intelligent scan': dat betekent dat studenten bij de start van het tentamen met een camera hun kamer moeten tonen. 'Dat er een beeld wordt gemaakt van je hele leefomgeving is erg invasief. Ik vind het de meest ingrijpende maatregel die er is', zei Bandringa. Bovendien blijkt die scan in de praktijk niet goed te werken, staat in het protocol, omdat de opnames vaak onduidelijk zijn. 'Toch is dit nog wel toegestaan. Daar ben ik het niet mee eens.' Ook ontbreekt er nu nog essentiële informatie, vindt hij. 'Het zou heel fijn zijn om te weten wie toegang heeft tot de beelden, het geluid en de data. Maar ook hoe die beelden worden bewaard en wanneer ze worden verwijderd. Hebben bijvoorbeeld alleen (het softwarebedrijf, red.) Proctorio en de docent er toegang toe, of nog meer mensen? Dat staat niet in het protocol en wil ik er wel in hebben.' 'Dat zijn goede punten', reageerde decaan Mark Rutgers. 'Het lijkt mij dat het wordt bewaard tot vaststelling van het cijfer, maar dat moet er dan wel in staan.' Raadslid Adriaan Rademaker had ook een zorg. 'In het begin van het document staat dat proctoring alleen een

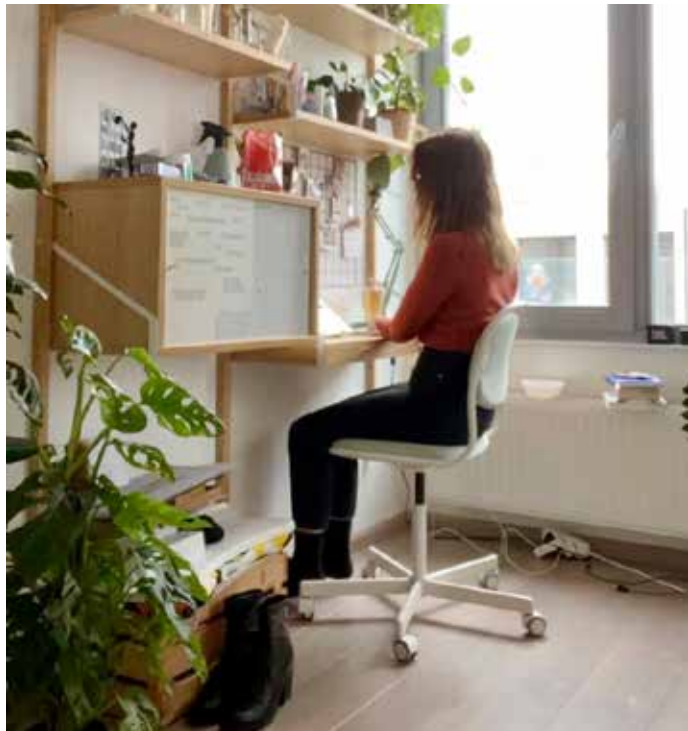
uiterst redmiddel is. Maar toen ik alles had gelezen, leek het toch of proctoring iets normaal is. Ik wil adviseren om een paar keer te herhalen dat het een uiterst redmiddel is en geen standaard mag worden.' In de raad werden ook enkele voordelen van proctoring genoemd. Raadslid Jan Frans van Dijkhuizen is blij dat hij met digitaal toetsen geen 'onleesbare handschriften' meer hoeft te lezen. 'Dat is een niet te onderschatten timesaver en daardoor wordt ook je correctie nauwkeuriger. En je kunt toetsen anonimiseren, dat komt de objectiviteit ten goede.' Wel vroeg hij zich af of de faculteit 'plannen heeft om *on campus*-omgevingen in te richten' voor digitaal tentamineren. 'In dat geval heb je dan wel honderdtwintig laptops nodig', stelde hij, bijvoorbeeld voor eerstejaars bachelorstudenten van de opleiding Engels. Die plannen zijn er, reageerde bestuurslid Mirjam de Baar. 'In het sportcentrum zijn al faciliteiten voor digitaal toetsen. Duidelijk is dat er een grote behoefte is om dit *on campus* te gaan doen. Daar komen meer voorzieningen voor.' Na de discussie in de raad is het protocol door vrijwel alle leden ingestemd.

Het voelde als weggegooide tijd

Midden in de lockdown vroeg *Mare* aan geschiedenisstudent Anne Kamsteeg een dagboek bij te houden. 'Na een jaar in de wachtkamer voel ik me eenzamer dan ooit', schreef ze toen.

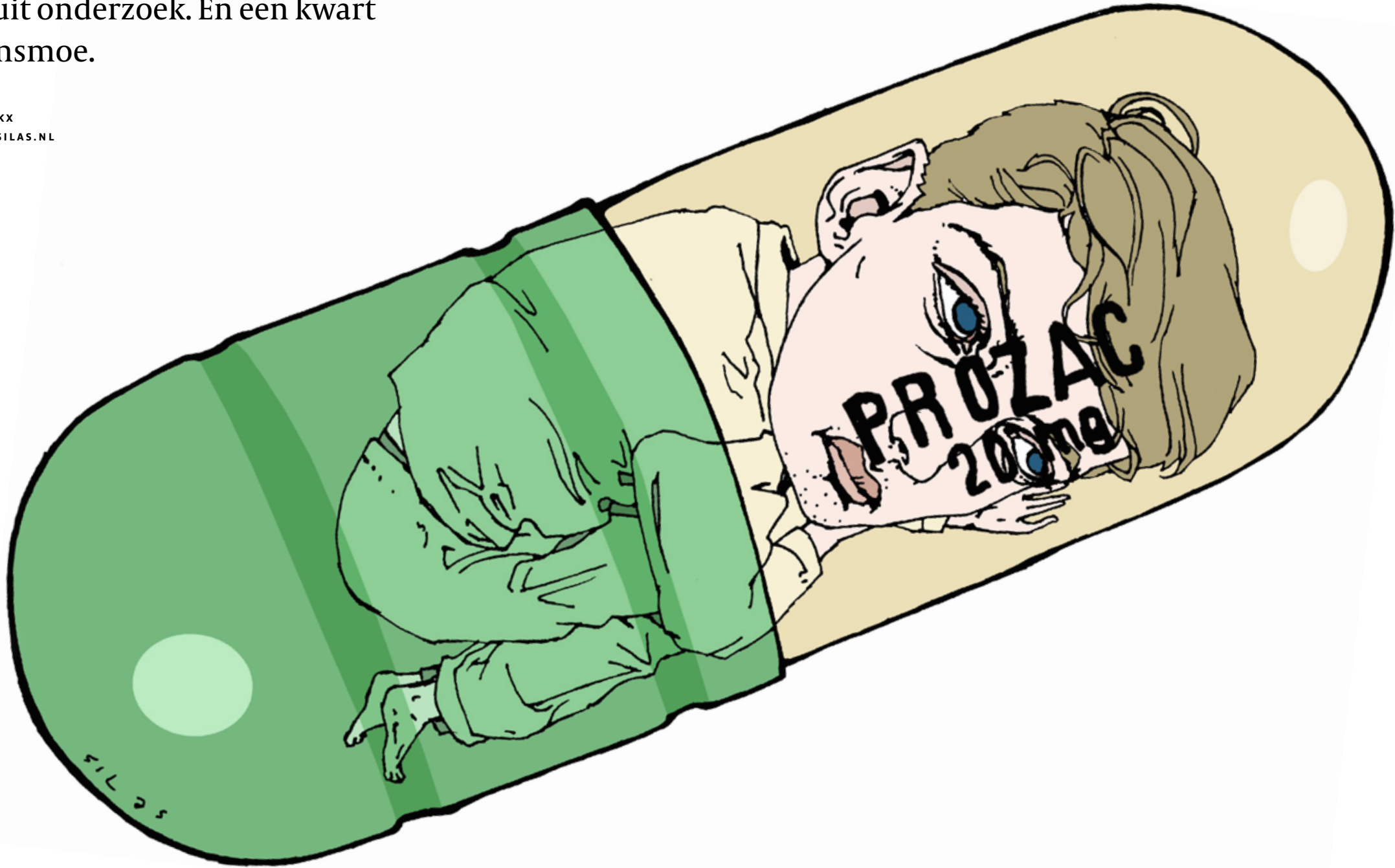
Bijna recht achter mij is mijn bed, dat kost ongeveer twee tot drie stappen, met een stap of vijf ben ik bij de deur naar de gang. Zolang ik bezig ben, gaat het prima. Maar zo gauw de stilte valt, is het snel uit met de pret. Als het gesprek over is, de telefoon uit of mijn concentratie op, dan voel ik me eenzamer dan ooit. Sinds begin van het studiejaar slik met enige regelmaat pillen om mijn slaap te bevorderen: melatonine, Valdispert en alles wat de drogist me verder te bieden heeft. Ik doe mijn best het op tijd in te nemen en niet te veel te gebruiken, alles om te zorgen dat ik gewoon in slaap kan komen. Ik probeer overdag ook af en toe wat te sporten of te wandelen als het weer meezit en als de tijd het toe-laat, maar toch ben ik 's avonds lastig moe te krijgen. Er gebeurt niks om echt moe van te worden, iedere dag is hetzelfde. Wandelen, lezen, nieuwe hobby's zoeken, videobellen, wiet, sporten, niet te veel online zijn, samen online eten en online spelletjes doen met vrienden. Het voelt alsof iedereen ook alles al heeft geprobeerd, alsof iedereen aan het eind van zijn Latijn is. Alle mogelijkheden zijn doekjes voor het bloeden – zo gauw je iets weglegt of de focus verliest, voel je je onontkoombaar rot. Het leven voelt als een wachtkamer, al een jaar. Van alle kanten krijg ik te horen dat het niet goed gaat met mensen. Voor ons gevoel hebben we aan dit jaar, net als aan vorig jaar, uiteindelijk niks. Het voelt allemaal als weggegooide tijd, alles gaat moeizaam en we zijn allemaal moe. Mijn vrienden voelen zich eenzaam, vervelen zich, hebben geen motivatie of overwerken zich juist, of voelen zich ronduit lamlendig waardoor alles zes keer zo zwaar aanvoelt. Ik heb vrienden die zich totaal isoleren, die alleen naar buiten gaan als het moet voor boodschappen of werk en verder niemand zien of spreken, vrienden met geldzorgen omdat ze weinig tot niet meer kunnen werken, en vrienden die het hele plezier in hun studie totaal kwijt zijn. Het gebrek aan afleiding en verplichtingen buitenshuis maakt het moeilijk om jezelf echt fatsoenlijk bij elkaar te rapen en dingen van je af te zetten. Elke dag in hetzelfde hoekje van mijn kamer met dezelfde bezigheden en dezelfde gedachten en dezelfde pyjama-broek waarvan ik steeds minder het nut inziet om die te vervangen door een spijkerbroek als ik moet werken, maken dat mijn gedach-tegang ook in herhaling valt. Wat het moeilijk maakt om de coronatijden door te komen, is het gemis van alles wat vanzelfsprekend was, met name de sociale interacties. Elke dag zag ik vrienden, wekelijks zat er wel een borrel of twee in, maar ook het samen studeren of gewoon even zwaaien op de gang als je elkaars pad kruist onderweg naar college – het is allemaal weg, en we missen het allemaal op een andere manier. Het is niet alsof ik mijn dagen niet doorkom en alsof ik me aan een stuk door verschrikkelijk voel, maar het voelt als zwemmen met win-terkleren aan.

Dit is een ingekorte versie van 'Dagboek van mijn studentenleven: na een jaar in de wachtkamer voel ik me eenzamer dan ooit' dat in zijn geheel te lezen is op [mareonline.nl](#)

Meer dan de helft van de studenten worstelt met psychische klachten, blijkt uit onderzoek. En een kwart is levensmoe.

DOOR PIM BAKX
ILLUSTRATIE SILAS.NL

Iedereen is aan het eind van zijn Latijn

'Zeer zorgwekkend', noemen demissionair minister Ingrid van Engelshoven (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) en staatssecretaris Paul Blokhuis (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) de uitkomsten van het onderzoek naar mentale gezondheid en middelengebruik dat is uitgevoerd door het RIVM, Trimbos-instituut en GGD GHOR Nederland. Een groot aandeel (68 procent) van de ondervraagde studenten heeft te maken met emotionele uitputtingsklachten, ondergemiddelde levenstevredenheid (6 op een schaal van 0 tot 10) en een kwart van de studenten geeft aan in de laatste vier weken 'af en toe tot vaker de wens te hebben gehad dood te willen zijn, of te willen gaan slapen en nooit meer wakker te worden (levensmoeheid).' Bijna 30.000 studenten vulden de enquête in die werd verspreid door vijftien hoger onderwijsinstellingen. De periode waarin de vragenlijsten werden uitgedeeld, te midden van de derde coronagolf, blijkt bepalend te zijn geweest voor de verslechterde cijfers van psychische gesteldheid onder studenten. De effecten van de coronacrisis op de jongere generatie, die al meermaals werden aangehaald in de Tweede Kamer, zijn nu met harde cijfers bevestigd. Zo blijkt uit het onderzoek dat vier op de vijf ondervraagden zich eenzaam heeft gevoeld door de coronacrisis. Ook stress, die praktisch de gehele groep (97 procent) studenten in meer of mindere mate heeft ervaren, blijkt voor een groot deel te wijten aan de langdurige lockdown die eind 2020 begon. De avondklok, de horecasluiting en het volgen van online onderwijs komen naar voren als voorname redenen voor psychisch letsel in de extra coronagerelateerde vragen in de monitor. Psychische klachten blijken vaker voor te komen bij studenten met 'een migratieachtergrond, bij internationale studenten, bij voltijdsstudenten, bij studenten die zich identificeren als LHBTQ+ en bij studenten met een belemmerend concentratie-, leer of rekenprobleem'. Hoewel de directe samenhang tussen mentale gezondheid en middelengebruik minder sterk was dan ze vooraf dachten, uiten de onderzoekers grote zorgen over alcohol- en drugsinname onder studenten, en de invloed daarvan op studieschuld en -vertraging, die weer van invloed zijn op de geestesgesteldheid. Het probleem is dat het gebruik ervan als iets normaal en gangbaars wordt gezien, waardoor studenten er vrijwel nooit professionele hulp voor zoeken. Het is de eerste keer dat er een landelijk onderzoek naar mentale gezondheid en middelengebruik onder studenten op deze schaal werd uitgevoerd. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) hield in 2020 wel peilingen onder alle jongvolwassenen (18-15 jaar). Daaruit bleek dat 'maar' 12 procent van de ondervraagden te maken had met psychische klachten. Hoewel het CBS bij deze groep ook een forse stijging van psychische klachten merkte in het eerste kwartaal van 2021 (nu 25 procent), blijven de cijfers verhoudingsgewijs laag ten opzichte van die in het RIVM-rapport. Verklaringen hiervoor zouden de 'kwetsbare levens- en ontwikkelingsfase' kunnen zijn waarin studenten zich bevinden, en de extra uitdagingen waar studerende jongeren mee te maken hebben, zoals 'studiedruk en financiële druk'. In hun brief aan de Tweede Kamer spreken Van Engelshoven en Blokhuis over vervolgstappen, zoals 'extra begeleiding' via het Nationaal Programma Onderwijs, onderzoek naar 'onderliggende oorzaken' of 'spoedig in gesprek gaan met instellingen'. Maar in hun slotzin schuiven de bewindslieden het probleem door naar de formatietafel: 'Een volgend kabinet moet met de uitkomsten van de gesprekken en de verkenning keuzes maken voor een verdere uitwerking.'

Het is pakken wat je pakken kan

Hoe gaat het nu met Anne Kamsteeg? Naar aanleiding van het onderzoek naar het mentale welzijn van studenten vroegen we om een update. 'Heb ik last van een uit de klauwen gelopen compensatiedrang? Absoluut. Maar alles is beter dan binnen wegwijnen.'

Het potje met melatoninepillen staat al een tijdje ongeroerd ergens achterin mijn nachtkastje. Ik mag weer naar de universiteit en de dagen dat ik college heb gehad, kan je me opvegen. Goddank. Ik bivakkeer zoveel mogelijk op mijn favoriete universiteitsplek, waar ik ook voor 13 maart 2020 hele dagen kon doorbrengen. Ik hoef niet meer tegen mezelf te praten of de hele dag op mijn telefoon te zitten voor wat sociaal contact, al moet dat laatste er nog een beetje uit roesten. In juli en augustus heb ik mijn vaccinaties gehaald. Zo gauw ik kon, ben ik op vakantie gegaan, twee keer zelfs, vanuit mijn luxe-positie dat ik tijdens de pandemie nog aan het werk kon blijven. Ik heb een feestje gegeven met een handvol vrienden, je begint toch voorzichtig, maar al gauw raakten mijn vakantieweken tot op de rand vol. Heb ik last van een uit de klauwen gelopen compensatiedrang? Absoluut. Mijn agenda staat nu nog steeds vol met uitjes, van weekenden weg tot met vrienden eten, concerten en kroeghangen tot we als Assepoesters klokslag twaalf de bierkastelen moeten verlaten (nu om acht uur). De deadlines hijgen in mijn nek terwijl ik mijn agenda volstouw met alles wat ik het afgelopen jaar niet heb kunnen doen, en ik weet niet of het de beste tactiek is, maar tot nu toe wel de leukste. Ik ben niet de enige die het zichzelf misschien wat te druk maakt. Mijn vrienden vullen hun agenda op dezelfde manier. Op ieder uitje dat ik voorstel, krijg ik een volmondig 'JA' of: 'Ik heb dan al wat staan, maar ik kan wel dan of dan.' Ondertussen ben ik al vier keer gevraagd om wat te doen op 27 november, dus als er drie mensen afzeggen, ben ik alsnog van entertainment voorzien. Mijn vrienden en ik zijn gemotiveerder dan ooit om weer te studeren. Medestudenten beginnen met allerlei nevenactiviteiten, schrijven boeken, gaan last minute nog bij een vereniging. Sommige vrienden zijn afgelopen zomer met een fulltimebaan begonnen nadat ze online afstudeerden en storten zich daar volledig in, nemen zich ontelbare extra taken en cursussen op de hals. Het weegt allemaal ongekend minder zwaar dan binnen zitten wegwijnen. Waar mijn dagelijkse wandeling het afgelopen anderhalf jaar heilig was, schiet die er steeds vaker bij in. Ik loop nu in zeven sloten tegelijk als workout, maar mijn uithoudingsvermogen lijkt onuitputbaar. Het is enerzijds compensatiedrang, maar anderzijds ook angst dat we weer een échte lockdown in moeten, in plaats van wat er afgelopen vrijdag is aangekondigd aan kleinere maatregelen. Het is pakken wat je pakken kan, want het licht aan het einde van de tunnel blijkt soms alleen maar een kleine oase tussendoor. Maar voor nu kan ik me er toch iets minder druk om maken, gelukkig, want ik moet sinterklaascadeautjes gaan bedenken.

ANNE KAMSTEEG is student geschiedenis

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,— per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 13 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs**: *Drie leerlingen. *Nederlands, brugklas. *Nederlands, 2 vmbo-tl. *Engels, economie, mbo niveau 2. Biologie, mens en maatschappij, wiskunde, 2 vmbo. *Taal, rekenen, mbo 1, entreeopleiding. *Engels, organisatie-huiswerk, leren van toetsen, brugklas mavo. **Leiden-Zuid**, 3 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. *Ook

hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

MET SPOED gezocht: studenten die onze WESTLAND-SE leerlingen willen helpen met hun schoolwerk, locatie Kwintshoeul. Stuur ons een appje! BIW Westland. 06-34.1868.34

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor en Maretje-extra is €23,— incl. BTW voor elke vijftiendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman
a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid, m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Susan Wichgers, s.wichgers@mare.leidenuniv.nl
Pim Bakx (stagiair), pimfbakx@gmail.com

Medewerkers: Vera Arntzen | Remco Breuker | Omar Ghaly | Maia de Quay | Olaf Leeuwis

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Bandirah | Silas.nl

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort,
Telefoon 023 – 571 47 45
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad>

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Marije van den Berg | Marijke van Broekhoven | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emara | Dion Latten | Zoë van Litsenburg | Roel van Niekerk | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

LAMME LEIDSE MEMES

UB kondigt aan dat reserveringen voortaan via Ticketmaster lopen; alle plekken nu al volgeboekt tot februari

DE DAS

CULTUUR

Hoe de hufter in ons stierf

In een ‘duurzame klimaatkomedie’ verkennen theatermakers George Elias Tobal en Eran Ben-Michaël de verderfelijke mechanismes achter de klimaatcrisis. Om hun ‘daderschap’ te onderzoeken gingen ze zelfs naar het slachthuis.

DOOR PIM BAKX
FOTO BART GRIETENS

‘Als je gewoon je oren en ogen dichtdoet voor het probleem, blijven we waar we nu staan. Dan gaan we de verdoemenis in.’ Tobal windt er aan de telefoon geen doekjes om. Samen met Ben-Michaël maakte hij *George en Eran* worden veganisten. De zelfbenoemde ‘mannelijke Greta Thunbergs’ gaan in het theater de strijd aan voor een betere wereld. Naar eigen zeggen zal niemand worden gespaard. ‘Want zoals de bijbel het ons zo mooi vertelt: wij allen zijn schuldig.’

Hoe kwamen jullie op dit idee?
‘We hebben verschillende soorten shows. Deze is onderdeel van de *George en Eran*-lijn, waarbij de opzet is dat Eran en ik op de vloer staan. Het is heel persoonlijk. We spelen niet echt personages, we zijn gewoon onszelf. Een theatrale persoonlijkheid, noemen we dat.
‘Vaak nemen we heel ingewikkelde thema’s die we benaderen met veel humor: de vluchtelingencrisis, het racisme-debat en drie voorstellingen over het Midden-Oostenconflict. En nu over het milieu. Het was eigenlijk helemaal niet de bedoeling dat we veganisten zouden worden.’

En toch gebeurde het?
‘We zaten gewoon te denken: wat zijn de dingen die ons bezighouden? Zowel Eran

als ik hebben recentelijk kinderen gekregen. Mijn oudste is vier en zijn oudste is anderhalf. We mijmerden wat over de pandemie, bosbranden, overstromingen. Dat kwam wel binnen, en helemaal als je voor het eerst kinderen krijgt. Dan ga je nadenken over de wereld die je voor ze achterlaat. Toen dachten we: we moeten onze verantwoordelijkheid nemen en er iets over maken.’

Wat betekent verantwoordelijkheid voor jullie?
‘De klimaatmars stond in mijn agenda, maar mijn dochter werd ziek. Je kan wel iets willen voor de wereld, maar dan komt het echte leven om de hoek kijken. Ik ben vegetariër en Eran is echt ongelofelijk veel minder vlees gaan eten. Vroeger aten we heel veel vlees, maar echt heel veel. Je merkt hoe je geleidelijk gaat beseffen dat het eigenlijk niet meer verantwoord is. Dat er iets moet gebeuren, weten we allemaal. De vraag is: waar is de grens?’

Hoe werk je zo’n voorstelling uit?
‘We kijken altijd naar wat op dat moment het grootste thema is in ons leven en in de wereld. Dan bedenken we een concept met onze regisseur Koos Ster en kijken we welke actrices of acteurs leuk zijn om eraan toe te voegen, in dit geval Nanzanin Taheri en Eline van Gils.
‘We staan met zijn vieren op het toneel en vertegenwoordigen allemaal verschillende stemmen binnen het debat. Eline, de activist, vind dat het nooit genoeg is terwyl

Nazanin juist vindt dat ze zich niet schuldig hoeft te voelen. In het repetitieproces gaan we dat helemaal uitpluizen. Ook ons eigen ouderschap en onze hufterigheid, de poging om te veranderen en de mislukking van die poging.’

Jullie zoeken dus ook de confrontatie op met jezelf?
‘Eran en ik zijn naar een slachterij gegaan en we hebben daar een kip geslacht met onze eigen handen. Onze researcher had meerdere slachterijen gebeld. In eerste instantie waren ze heel huiverig, het is best wel een proces geweest. Uiteindelijk konden we ergens in Brabant terecht.
‘We waren de hele reis echt zenuwachtig. De slager deed het een keer voor om uit te leggen hoe het gebeurt: met zijn eigen handen, niet aan zo’n loopband. De kippen worden goed verdoofd, zodat ze niet gestrest zijn en geen pijn lijden.
‘Toen de kip werd geplukt, was het opeens een product. Dat was het moment waarop ik besloot: ik ga dat nooit meer eten. Echt niet, absoluut niet. We hebben er ook een filmpje van gemaakt. Maar als ik vraag aan vleeseters of ze het willen zien weigeren ze, omdat ze gewoon te gehecht zijn aan vlees.’

Raad je het publiek ook aan een kip te slachten?
‘We willen alleen dat iedereen erover gaat nadenken, en wat daarvan uiteindelijk het resultaat is, dat is echt aan het individu. We hopen, en dat is een beetje een vieze metafoor in deze tijd, dat ons gesprek op het toneel als een virus het publiek aansteekt en dat ze buiten de zaal het gesprek voortzetten.’

George en Eran worden veganisten, 27 november 20.30, theater Ins Blau, €20,50 (€15,50 voor studenten)

‘Ik ga nooit meer kip eten. Echt niet, absoluut niet’

LITERAIR TALENT OPGELET

Schrijf een kerstverhaal en win €250 aan leesvoer!

Schrijvende studenten opgelet: zoals elk jaar organiseren we ook nu weer de **Mare-Kooyker-Kerstverhalenwedstrijd**. Hoofdprijs: 250 euro aan boekenbonnen.

Wat moet ik doen?
Schrijf een kerstverhaal van maximaal 1500 woorden en stuur dat voor 10 december naar redactie@mare.leidenuniv.nl.

Wat kan ik winnen?
Goed schrijven = veel lezen. Daarom krijgt de winnaar € 250 aan boekenbonnen. De nummers twee en drie krijgen € 75 en € 50. De prijzen zijn mede mogelijk gemaakt door de gulde sponsoring van boekhandel Kooyker (waar jullie natuurlijk naast het gebruikelijke leesvoer ook alle kerstcadeaus gaan kopen).

Breek ik daarna door als schrijver?
Dat zou zomaar kunnen, want heel wat eerdere winnaars hebben inmiddels romans geschreven, of zijn daarmee bezig omdat ze een felbegeerde boekcontract hebben binnengesleept. Weer anderen zijn columnist geworden, of literair agent.

Mag iedereen meedoen?
Nee. Deelname is alleen voor studenten van de Universiteit Leiden. Ook columnisten en freelancers van *Mare* zijn uitgesloten van deelname (sorry, maar we willen natuurlijk niet de schijn van partijdigheid wekken).

Wie zitten er in de jury (en wat willen ze)?
Schrijvers (en oud-Mare-redacteurs) Arjen van Veelen en Christiaan Weijts gaan jullie verhalen beoordelen, en worden indien nodig in toom gehouden door Mare-hoofredacteur Frank Provoost. Ze houden van verhalen met kop en staart over hoofdpersonen die een ontwikkeling doormaken. Maar mocht je het beter weten: vooral doen!
Enige inhoudelijke voorwaarde: het verhaal moet iets met geld en/of transacties te maken hebben, in de breedste zin van het woord. Dus alles mag: van bitcoins tot deugkapitaal en van tikkie's tot pandapunten.
Nog een laatste tip uit een vorig jury-rapport: ‘Er vielen behoorlijk wat doden te betreuren, maar ach, dat heeft de literatuur nog nooit kwaad gedaan. Toch een klein verzoek van de jury: hoofdpersonages hoeven niet per se de hand aan zichzelf te slaan. En tot slot nog een meteorologische tip: óók in een kerstverhaal mag best eens de zon schijnen. Echt.’

Moet ik nog iets weten?
Jazeker: de uiterste deadline is **DUS ECHT 9 DECEMBER, 23:59 U**. Heel veel succes!

‘Ik test soms ook bekende mensen, maar zeg niet wie’

DOOR PIM BAKX
FOTO ANP/REMKO DE WAAL

Klopt het dat het weer superdruk is in de teststraat?

‘Toen de coronacijfers weer begonnen te stijgen zijn we in één week van 200 naar 700 testen per dag gegaan. Nu is het wel echt lopendebandwerk. Dat gaat soms wel een beetje ten koste van de lol. Maar mensen nemen de verantwoordelijkheid, dat vind ik fijn om te weten.’

Maak je soms vreemde dingen mee?

‘Ik kwam eens naar werk en toen zei de leidinggevende: “Er komt vandaag hoog bezoek.” Ineens was er allemaal pers, dus vroeg ik me af of de persoon er al was. Ik ken ook niet alle hoge politici van gezicht. Toen kwam er een limousine aanrijden en stapte Willem-Alexander uit.

‘We hebben toen iemand getest terwijl hij ernaast stond en even een kort gesprekje met hem gehad. Naarmate je dan een paar zinnen met elkaar hebt gewisseld dan denk je: dit is ook gewoon een man. Hij is dan wel de koning, maar niet God.’

Was dat niet spannend?

‘Als je duizenden mensen hebt getest, krijg je daar echt wel een soort soepelheid in. In het begin had ik veel moeite met waar de neus stopt. Bij de keel is het duidelijk: je moet achterin zijn, daar swab je, en klaar. Bij de neus moet je echt voelen: zit ik al diep genoeg? Mijn motto is inmiddels: hoe dieper, hoe beter. Heel makkelijk. ‘Ik schrok wel toen er aanslagen op test-

straten werden gepleegd. Ik dacht: dat kan ook zomaar gebeuren als ik aan het werk ben. En soms zie ik ook wel mensen langskomen bij wie ik denk: wow, ik wil niet dat mijn ouders zo ziek worden.’

Zijn er vaak mensen boos?

‘Soms wel. Een keer moest ik iemand inwerken. Ik deed de administratie en zij moest testen. Het was haar eerste dag en toen kwam er iemand die zei: “Ik heb al tien testen gehad dus ik ga wel een cijfer geven.” Toen ze die wattenstaaf in zijn neus stak, kneep die man zijn neusvleugels samen en trok hij zijn hoofd weg. Als je dat allebei doet, dan is die test zo naar. Boos riep hij: “Dit is de slechtste test die ik ooit heb gehad!” Ik antwoordde beleefd: “Meneer, dat is echt uw eigen schuld.” Toen droop hij wel een beetje met de staart tussen de benen af. Ik vond het vooral zielig voor dat meisje, want zij deed ook maar haar best.’

Verdient het goed?

‘Ik verdien 13,60 per uur en in het weekend krijg ik 150 procent, dus dat is best lekker. De GGD betaalt wel beter, maar die doen niet van die gave projecten. Vanwege de variatie vind ik het wel waard om iets minder te verdienen.’

Wat zijn dat voor projecten?

‘Ik werk bij SCAL, dat is een medisch-diagnostiek bedrijf. We doen ook testen bij externe particulieren. We hebben met de KNVB een contract, maar ook met Defensie en met bekende wielrenploegen. Ik ben bij allerlei clubs geweest, zoals Sparta, Fortuna Sittard en Willem II. We krijgen een auto van de baas en dan ga je met zijn tweeën op pad.’

Test je dan ook bekende Nederlanders?

‘Jazeker, maar ik mag niet vertellen wie. Ik heb wel eens mensen gehad waarvan ik dacht: het is wel gaaf dat ik jou nu mag testen.’

COLUMN | MAIA DE QUAY

Je bent niet zielig, je bent egoïstisch

Alsof onze levens ervan afhingen, besloot half studierend Leiden vrijdagavond nog één keertje als vaders te zweten, drinken en dansen. Goed gefeest is er zeker, maar tot diep in de nacht was het helaas niet. Sterker nog, het was half tien 's avonds toen ik om me heen keek in de Wibar (absoluut niet te verwarren met de Wibra) en me bedacht dat het leek alsof we wanhopiger feestten dan normaal, waarschijnlijk juist omdat we nog maar een paar uur te gaan hadden. De respectievelijke tenten zijn inmiddels weer op slot gegooid en alle plannen hebben we weer uit onze agenda's mogen krassen. Dikke doe

concerten, dag reserveringsloze UB-sessies en vaarwel spontane uitgaansavonden. Het was een kort maar krachtig wederzien.

Ik zou kunnen pogen iets cryptisch en poëtisch te verzinnen over de vrijheid van toen en hoe die in ieder geval voor mij beperkender voelde dan de status quo vandaag, maar dat doe ik niet. Want waar het om gaat, is dat het zuigt. Het zuigt dat dit beperkende gevoel ons alwéér overvalt en we alwéér onze plannen moeten aanpassen, verzetten en afzeggen. En hoewel het terecht is om te balen van de situatie en je daarbij kritisch op te stellen ten opzichte van getroffen maatregelen en gevoerd beleid, is het niet terecht om te vervallen in narcistisch gedrag waarmee je mensenlevens in gevaar brengt.

Ik schreef het al in maart 2020, maar soms is het van belang dat men echt stopt met de recalcitrante etterbak uithangen. Er is immers gewoon een verschil tussen je verdiepen in vaccinaties en de effecten ervan en het zaaien van angst en verdeeldheid door, ik zeg maar wat, te stellen dat er sprake is van een ‘glijdende schaal’, om nog maar niet te spreken van de ongelofelijk bevoorrechte positie en welvaartstyfus

die we dan onbenoemd laten.

Want terwijl wellness-rechts en de ‘ik stel toch gewoon een vraag?!?!?’-muppets zich bekommeren over de gevolgen van het nemen het vaccin op hun individuele (met nadruk op individuele) levens (en of dit wel of niet te vervangen is met het eten van genoeg broccoli), voert Nederland op internationaal gebied bureaucratisch flutbeleid en laten we met zijn allen het vaccinprogramma mislukken. Iedereen die dat wil heeft hier immers al twee prikken kunnen krijgen, en terwijl we ons klaarmaken voor een eventueel derde boostervaccin heeft Nederland pas 4 miljoen van de 27 miljoen beloofde vaccins gedoneerd aan landen die ze hard nodig hebben. Prima dat je geen vaccin wil, en prima (sterker nog, wenselijk!) dat je een mening vormt over het vaccinatiebeleid, maar stop alsjeblieft met jezelf in de eeuwige slachtofferpositie te duwen als de oplossing van je probleem dagelijks op een zilveren schaal wordt aangeboden.

Je bent niet zielig, je bent bevoorrecht en egoïstisch. Goed. Ik wil dit relaas met een positieve noot afsluiten, dus vandaag nog even dit: de kunst van het feesten is net als fietsen - dat verleer je niet. Dat is één ding dat de afgelopen weken mij in ieder geval hebben laten zien. Ik zie jullie op 5 december.

MAIA DE QUAY is student rechten

‘Duw jezelf niet in een slachtofferrol als de oplossing op een zilveren schaal wordt aangeboden’